

Sygn. akt I CSK 1933/22

POSTANOWIENIE

Dnia 21 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa T. P.
przeciwko C. K. i R. G.
o ochronę dóbr osobistych,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 21 czerwca 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 2 września 2021 r., sygn. akt V ACa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od powoda na rzecz pozwanych kwotę 2160 (dwa tysiące sto sześćdziesiąt) zł, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powoda T. P. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 2 września 2021 r., sygn. akt V ACa [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność

postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

W ramach jednak tej przesłanki skarżący wskazuje również na nieważność postępowania przed Sądem drugiej instancji z powodu wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym, a przez to pozbawienie go możliwości obrony swoich praw (art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 374 k.p.c. i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), w sytuacji gdy - w jego ocenie - zasadnym było wyznaczenie rozprawy w celu poinformowania stron o możliwym rozstrzygnięciu na podstawie art. 5 k.c., który to przepis wcześniej nie był brany pod rozwagę i nie był podnoszony przez pozwanych.

O nieważności postępowania nie może być mowy, gdyż pełnomocnik powoda w odpowiedzi na apelację wnosił o rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym

w trybie art. 374 k.p.c. (k. 386-387, 390-391). Pozwani również w apelacji nie wnosili o rozpoznanie sprawy na rozprawie (k. 369 i n.). Poza tym zastosowanie art. 5 k.c. nie stanowiło wyłącznej podstawy rozstrzygnięcia, o czym przekonuje pisemne uzasadnienie zaskarżonego wyroku.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Według skarżącego oczywista zasadność skargi kasacyjnej wynika z niewątpliwej sprzeczności przyjętej przez Sąd drugiej instancji wykładni i zastosowania art. 5 k.c. w zw. z art. 24 k.c. z powszechnie przyjętymi regułami interpretacji tych przepisów. W ocenie powoda Sąd Apelacyjny w znacznej mierze oparł uzasadnienie na przytoczeniu fragmentów orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2019 r., I PK 35/18, które odchodzi od dotychczasowej linii orzeczniczej, niezależnie od tego, że w tamtej sprawie przedmiotem było roszczenie pracownika o ochronę jego dóbr osobistych, które zostały naruszone przez pracodawcę w toku postępowania dyscyplinarnego. Ponadto zdaniem powoda zaskarżone orzeczenie w sposób oczywisty narusza również przepisy art. 378 § 1 k.p.c., art. 387 § 2¹ pkt 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. na skutek

nerozpoznania zarzutów apelacyjnych pozwanego i niewskazania, które z nich były zasadne, a które niezasadne, zaś uzasadnienie wyroku jest chaotyczne i nie zawiera precyzyjnych rozważań prawnych.

Wbrew stanowisku powoda Sąd drugiej instancji wypełnił funkcję judykacyjną sądu odwoławczego. Artykuł 378 § 1 k.p.c. nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek ponownego rozpoznania sprawy w granicach apelacji, co oznacza nakaz wzięcia pod uwagę wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Granice apelacji wyznaczają ramy, w których sąd drugiej instancji powinien rozpoznać sprawę na skutek jej wniesienia. Określają je sformułowane w apelacji zarzuty i wnioski, które implikują zakres zaskarżenia, a w konsekwencji kognicję sądu apelacyjnego. Ponadto sąd drugiej instancji w ramach ustalonego stanu faktycznego stosuje z urzędu prawo materialne (por. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55). Dlatego sąd rozpoznający apelację powinien odnieść się do wszystkich tych zdarzeń i zarzutów zgłoszonych w postępowaniu apelacyjnym, które mogły spowodować skutki materialno-prawne.

Z kolei przepis art. 382 k.p.c. określa podstawę merytorycznego orzekania przez Sąd drugiej instancji, która obejmuje materiał dowodowy zebrany przez sąd pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Zebrany materiał w rozumieniu tego przepisu, to dowody przeprowadzone w sprawie oraz fakty powszechnie znane, znane sądowi urzędowo, fakty przyznane, a także objęte twierdzeniami jednej strony, co do których druga strona nie wypowiedziała się. Uregulowanie to nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek dokonania ponownie własnych ustaleń, które mogą obejmować ustalenia sądu pierwszej instancji przyjęte za własne albo różnić się od tych już poczynionych, a następnie poddania ich ocenie pod kątem prawa materialnego. Sąd drugiej może zmienić ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wydania orzeczenia co do istoty sprawy sądu pierwszej instancji bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, uzasadniającego odmienne ustalenia, chyba że szczególne okoliczności wymagają ponowienia lub uzupełnienia tego postępowania (zob. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 124).

Naruszenie przez sąd drugiej instancji art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. może wyjątkowo stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną wtedy, gdy skutek uchybienia wymaganiom stawianym uzasadnieniu, zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej. Zatem nie każde uchybienie w zakresie konstrukcji uzasadnienia sądu drugiej instancji może stanowić podstawę dla skutecznego podniesienia zarzutu kasacyjnego, lecz tylko takie, które uniemożliwia Sądowi Najwyższemu przeprowadzenie kontroli prawidłowości orzeczenia. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2005 r., IV CK 122/05 nie publ., z dnia 28 listopada 2007 r., V CSK 288/07, nie publ., z dnia 21 lutego 2008 r., III CSK 264/07, OSNC - ZD 2008 Nr D, poz. 118, postanowienie z dnia 23 lipca 2015 r., I CSK 654/14, nie publ.). Zgodnie bowiem z art. 398³§ 1 pkt 2 k.p.c. skarżący zarzucając naruszenie przepisów prawa procesowego, powinien wykazać, że uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

Sporządzone przez Sąd drugiej instancji uzasadnienie zaskarżonego wyroku - wbrew stanowisku powoda - zawiera elementy wymagane przepisami art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i poddaje się kontroli kasacyjnej. Sąd Apelacyjny w wyniku odmiennej oceny materiału dowodowego w stosunku do Sądu Okręgowego poczynił własne ustalenia faktyczne, które stanowiły podstawę reformatoryjnego rozstrzygnięcia (w kwestiach dotyczących braku aktywności powoda ze względu na piastowane stanowisko w zarządzie Związku Przedsiębiorców i Pracodawców oraz wysuwania przez niego roszczeń finansowych), wskazując jakie źródła dowodowe o tym zadecydowały.

Zamieszczone przez pozwanych w oświadczeniu z dnia 20 sierpnia 2018 r. opublikowanym na stronie internetowej ZPP zarzuty pod adresem powoda, którymi poczuł się dotknięty, były reakcją na jego list otwarty, opublikowany w dniu 14 sierpnia 2018 r. na swoim portalu internetowym, w którym nakłaniał pozwanego C. K. do złożenia dymisji z funkcji prezesa ZPP, oraz zawarł uwagi dotyczące postępowania pozwanego polegające na: zarabianiu przez niego pieniędzy na ZPP na podstawie faktur poza podstawowym wynagrodzeniem członka zarządu, blokowaniu informacji dotyczących w/w wypłat, blokowaniu dostępu do dodatkowego konta bankowego ZPP, zwołaniu zebrania rady nadzorczej ZPP (w

której pozwany R. G. sprawuje funkcję przewodniczącego) w celu odwołania powoda bez udzielenia mu informacji o tym zebraniu oraz nepotyzm. List ten był reakcją powoda na uchwałę rady nadzorczej ZPP z dnia 9 sierpnia 2018 r. o odwołaniu go z funkcji członka zarządu ZPP.

Sąd Apelacyjny uznał, że w okolicznościach sprawy pozwani działali w obronie uzasadnionego interesu, którym jest wolność wypowiedzi, w kontekście upublicznienia konfliktu powoda z pozwanym C. K. oraz negatywnej oceny działań zarządu ZPP. Ponadto powołując się na pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 maja 2019 r., I PK 35/18, Sąd drugiej instancji uznał, że żądanie powoda ochrony dóbr osobistych stanowi nadużycie prawa (art. 5 k.c.). W uzasadnieniu do tego wyroku Sąd Najwyższy stwierdził, że chociaż w przypadku wzajemnego naruszenia dóbr osobistych roszczenia z art. 24 § 1 k.c. nie znoszą się i okoliczność ta nie implikuje oddalenia roszczeń wywodzonych z tego przepisu, to jednak nie jest ona irrelevantna dla oceny tych roszczeń i należy w szczególności ustalić, czy pierwsze naruszenie dobra osobistego nie stanowiło motywacji do kolejnych naruszeń.

Nawet gdyby podzielić zastrzeżenia powoda, co do kwalifikacji prawnej okoliczności wyłączających bezprawność działania pozwanych, to jednak w świetle przedstawionych przez Sąd drugiej instancji faktów stanowiących podstawę zaskarżonego rozstrzygnięcia, wyłączenie bezprawności było wynikiem realizacji przez nich własnych praw podmiotowych i działania w obronie tych praw podmiotowych, wyrażających się w uprawnieniu do upublicznienia odpowiedzi na publicznie postawione zarzuty oraz w uprawnieniu do obrony własnego dobrego imienia i renomy reprezentowanego organu ZPP. W orzecznictwie przyjmuje się, że działanie w granicach chronionych prawem, może prowadzić do wyłączenia bezprawności naruszenia cudzego dobra osobistego (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2018 r., IV CSK 317/17, s. 17).

Była to wzajemna krytyka osób wchodzących w skład organów ZPP, przy czym jak ustalił Sąd odwoławczy, powód nie był aktywnym członkiem zarządu ZPP oraz wysuwał roszczenia finansowe, o których mowa w spornym oświadczeniu pozwanych. Pozwany C. K. w związku z upublicznieniem przez powoda ich

konfliktu działał w obronie swoich praw osobistych oraz renomy ZPP, zaś pozwany R. G. jako przewodniczący rady nadzorczej w obronie renomy ZPP. Powód przedstawił własne zarzuty pod adresem pozwanego C. K. jako prezesa zarządu ZPP, a pozwani w odpowiedzi stawiając pod adresem powoda zarzuty, wyjaśniali przyczyny odwołania go uchwałą rady nadzorczej, a ponadto wyjaśniali, że działalność finansowa władz ZPP jest jawna i przejrzysta.

Z tych przyczyn brak podstaw do przyjęcia, że zaskarżone orzeczenie jest nieprawidłowe. Jak wspomniano wyżej przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł na podstawie art. 98 § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. art. 398²¹ k.p.c. Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według minimalnej stawki taryfowej (§ 8 ust. 1 pkt 2 w zw. ust. 2, § 2 pkt 5, § 10 ust. 4 pkt 2 oraz § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, jedn. tekst: Dz. U. z 2018, poz. 265).

[as]